

Kilpailuneutraliteetin, valtiontukien ja kuntalain 129§:n arvioinnit

Sisällys

Johdanto	1
Kilpailuneutraliteetin arviointi.....	1
Eu:n valtiontukiarviointi	2
Tekisikö vastaava yksityinen sijoittaja samankaltaisen toimenpiteen ?	3
Kuntalain 129§ mukainen tarkastelu.....	3

Johdanto

Ensin tässä arvioinnissa arvioidaan toimiiko nyt ehdotettu uusi yritys markkinoilla vai ei. Jos arvioinnin jälkeen todetaan, että se toimii markkinoilla, niin sen jälkeen on arvioitava että annetaako tässä ehdotetussa järjestelyssä valtiontukea. Jos todetaan, että valtiontukea annetaan tässä järjestelyssä, niin onko kyse kielletystä valtiontuesta vai sallitusta tuesta. Jos taas todetaan, että kyseessä ei ole valtiontuki, niin tarkastelu päättyy siihen. Toki molemmat lopputulemat tulee perustella ja dokumentoida.

Kilpailuneutraliteetin arviointi

Julkisen sektorin on arvioitava itse, milloin se toimii samoilla markkinoilla yksityisten yritysten kanssa. Muun muassa yhtiöittämistä, kirjanpidon eriyttämistä ja markkinaperusteista hinnoittelua varten julkisyhteisön tulee määritellä omasta toiminnastaan ne palvelut ja tuotteet, jotka suuntautuvat markkinoille. KKV voi puuttua julkisyhteisön kilpailua vääristävään toimintaan markkinoilla.

Kun arvioidaan julkisyhteisön toiminnan luonnetta ja kilpailulain soveltumista tulee arvioida harjoittaako julkisyhteisö taloudellista toimintaa ja voiko toiminnalla olla kilpailua vääristäviä tai estäviä vaikutuksia? Harjoittaako julkisyhteisö taloudellista toimintaa? Taloudellinen toiminta tarkoittaa tavaroiden ja palveluiden tarjoamista markkinaympäristössä. Käsite on yhtenäinen Euroopan Unionin oikeudessa. Toimiiko julkisyhteisö markkinoilla kilpailutilanteessa? Julkisyhteisön markkinoilla tapahtuvalla toiminnalla tarkoitetaan tilannetta, jossa julkisyhteisö harjoittaa luonteeltaan taloudellista toimintaa ja, joka lisäksi tapahtuu yksityisten yritysten kanssa samoilla markkinoilla kilpailutilanteessa. Yleisen edun mukainen toiminta ei lähtökohtaisesti kuulu valvonnan piiriin. Jos yleisen edun mukaiset tavoitteet olisi mahdotonta saavuttaa ilman tasapuolisen kilpailun vaarantamista, KKV ei voi puuttua toimintaan. KKV voi puuttua vain sellaiseen toimintaan, jolla on kielteisiä kilpailuvaikutuksia.

Voiko julkisyhteisön toiminnalla olla kilpailua vääristäviä tai estäviä vaikutuksia?

Esimerkiksi tilanteissa, joissa yksityistä tarjontaa ei synny tai ole todennäköistä, että sitä voisi syntyä, julkisen sektorin toiminnalla ei yleensä ole kielteisiä kilpailuvaikutuksia (ns. markkinapuute). Asiakaskunnalla on merkitystä on arvioinnissa. Julkisyhteisön asiakaskunta vaikuttaa arvioon siitä, tapahtuuko julkisyhteisön toiminta markkinoilla. Julkisyhteisön toiminta tapahtuu todennäköisemmin markkinoilla, mikäli se tarjoaa palveluita ja tuotteita seuraaville asiakkaille:

- Valtio- tai kuntakonsernin ulkoisia asiakkaita
- Asiakkaita, joihin julkisyhteisön lakisääteinen vastuu ei ulotu.
 - Kunnat saattavat tarjota esimerkiksi siivouspalveluita omille virastoilleen. Jos sen sijaan kunnat tarjoavat siivouspalveluita esimerkiksi alueella toimiville yksityisille yrityksille, toiminta tapahtuu yleensä markkinoilla.
 - Kunnan on lain perusteella esimerkiksi luotava yleiset edellytykset kunnan asukkaiden liikunnalle. Velvollisuus kohdistuu kuitenkin vain oman kunnan asukkaisiin.

KKV:n arvio siitä, milloin julkisyhteisö mahdollisesti toimii markkinoilla, on tehtävä viime kädessä tapauskohtaisesti kunkin tapauksen erityispiirteiden perusteella.

Kilpailuneutraliteetin arvioinnin lopputuloksena on, että nyt ehdotettu toimenpide ja uusi yritys toimivat markkinoilla ja toiminnalla ei ole kilpailua vääristäviä tai estäviä vaikutuksia.

Eu:n valtiontukiarviointi

EU:n valtiontukisäännöt koskevat toimenpiteitä, joilla julkinen sektori myöntää yrityksille vastikkeetonta, valikoivaa taloudellista etua. Valtiontuki voi olla muodoltaan monenlaista: valtiontukea voi olla esimerkiksi avustus, markkinahintaa edullisempi laina, takaus, ei-markkinaehtoinen pääomasijoitus tai pääomitus, verohelpotus tai markkinahintaa alhaisempi kiinteistön tai maa-alueen vuokra tai myyntihinta. Valtiontukea eivät sen sijaan ole esimerkiksi yleiset kaikkiin yrityksiin kohdistuvat toimenpiteet (mm. verotuksessa) tai julkisten varojen käyttö markkinaehtoisesti, esimerkiksi laina tai pääomasijoitus yksityisiin luotonantajiin/sijoittajiin verrattuna samankaltaisilla ehdoilla.

Valtiontuen tunnusmerkit täyttyvät, kun

- julkisia varoja kanavoidaan yrityksiin/taloudelliseen toimintaan.
- Etu on valikoiva eli tuki kohdistuu vain tiettyyn yritykseen tai tiettyihin yrityksiin (esimerkiksi jollekin alalle tai alueelle) .
- Toimenpide vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua
- Toimenpide vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan

EU:n valtiontukisääntöjä sovelletaan, jos kaikki nämä tunnusmerkit täyttyvät samanaikaisesti. Jos yksikin näistä kriteereistä ei täyty, kyseessä ei ole silloin valtiontuki. Käsillä olevassa päätösehdotuksessa julkisia varoja kanavoidaan taloudelliseen toimintaan, tuki kohdistuu tiettyyn yritykseen ja toimenpide voi vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Arvion mukaan toimenpide ei vääristä eikä uhkaa vääristää kilpailua. Myöhemmin tässä tarkastelussa arvioidaan tätä kohtaa tarkemmin. Koska toimenpide ei vääristä tai uhkaa vääristää kilpailua, se ei ole valtiontukea.

Nyt käsillä oleva toimenpide on julkisten varojen käyttöä markkinaehtoisesti tai pääomasijoitus yksityisiin sijoittajiin verrattuna samankaltaisilla ehdoilla. Täten tämän toimenpiteen kohdalla on tarkasteltava tekisikö yksityinen toimija samankaltaisen toimenpiteen kuin tässä ollaan ehdottamassa. Osakeyhtiölain

mukaan osakeyhtiön toiminnan tarkoitus on tuottaa voittoa osakkeen omistajille, ellei yhtiöjärjestyksessä muuta määrätä. Nyt perustettavan osakeyhtiön toiminnan tarkoitus on tuottaa voittoa omistajilleen.

Tekisikö vastaava yksityinen sijoittaja samankaltaisen toimenpiteen ?

Olennaista on tarkastella onko sijoitetulle pääomalle odotettavissa tuottoa. Tätä tarkastelua varten tarvitaan liiketoimintasuunnitelma ja investointiohjelma sekä ennuste, millaista tuottoa on odotettavissa. Olennaista olisi verrata nyt tehtyjä ennusteita yksityisten yritysten tekemiin ennusteisiin. Vastaavatko nyt tehdyt ennusteet ja suunnitelman yksityisten yritysten vastaavia. Ei ole kuitenkaan olemassa jonkin virallisen tahon hyväksymää suunnitelmapohjaa, jolla vastaavat analyysit yksityiset yritykset olisi velvoitettu tekemään liiketoimintasuunnitelmansa ja ennusteensa. Ylipäätään yksityisiä toimijoita ei ole velvoitettu tekemään liiketoimintasuunnitelmia lainkaan, joten vertailu yksityisiin toimijoihin on haasteellista.

Tapahtuma-ala ei ole korkeiden tuotto-odotusten toimiala. Lahden kaupungin konserniyhtiöt ovat tuottaneet vuosina 2021-2022 keskimäärin 1,4-3,4% sijoitetulle omalle pääomalle. Tehdyt ennustelaskelmat osoittavat, että nyt perustettava uusi yhtiö tuottaa enemmän kuin Lahti konsernin yhtiöt keskimäärin pitkällä aikavälillä. Sijoitetulle omalle pääomalle odotetaan 3,5-5% tuottoa. Näillä tavoitteilla ja ennusteilla uuteen yhtiöön sijoittaminen on kannattavampaa kuin esimerkiksi jo olemassa oleviin yrityksiin. Ensimmäisten vuosien oman pääomantuotoksi odotetaan vähintään 2,6%, joka on enemmän kuin kahden viimeisen vuoden keskimääräinen tuotto konserniyhtiöistä.

Tehtyjen suunnitelmien valossa näyttää siltä, että sijoitetulle omalle pääomalle voidaan odottaa kohtuullista tuottoa. Tapahtuma-ala ei ole korkeiden katteiden toimiala ja toimialaan liittyy suhdanneherkkyyttä. Nämä seikat huomioiden sijoitusta voidaan pitää markkinaehtoisena.

Kuntalain 129§ mukainen tarkastelu

Kuntalain 129§:ssa todetaan, että kunnan myöntämä laina, takaus tai muu vakuus ei saa vaarantaa kunnan kykyä vastata sille laissa säädetyistä tehtävistä. Kunta ei saa myöntää lainaa, takausta tai muuta vakuutta, jos siihen sisältyy merkittävä taloudellinen riski. Kunnan edut tulee turvata riittävän kattavilla vakuuksilla tai vastavakuuksilla.

Tapahtuma Lahti Oy:n perustamisessa kaupunki ei myönnä lainaa, takausta tai muuta vakuutta, joten uuden yhtiön perustaminen ei vaaranna kaupungin kykyä vastata sille laissa säädetyistä tehtävistä. Uuden yhtiön perustamiseen ei liity merkittävää taloudellista riskiä.